

Az időtér foglyai vagyunk

Interjú Böszörményi Zoltánnal

– *Nemrég jelent meg Kényszerleszállás Shannonban (Kalligram–IJK, 2017) című versesköteted. Géped Londonból Barbados felé tartott, útközben meghibásodott, ezért kényszerleszállást hajtott végre az írországi Shannonban. Mi készítetted arra, verseskötetben jelenítsd meg az „élményt”?*

– Ha olvasod a költeményt, kiviláglik belőle, hogy a félelem motívuma visszatérő versszerző elem, az egyszerűség kedvéért nevezhetjük akár halálfélelemnek is. A pánik előtti nyugalomban a gépen elkezdett fogalmazódni bennem néhány gondolat, és lejegyeztem őket, nem búcsúlevelet akartam írni, hanem megfigyeléseimet megörökíteni. Ebből a versvázlatból, a csonka mondatokból, apró költői képekből nőtt ki később a kötet anyaga. A megjelent *Kényszerleszállás...* kezdő mondata volt az első bejegyzés: „A remény minden borúlátás és bizonytalanság lényege”. Erre épül fel a történet, ez az elbeszélő költemény.

– *Fogalmazhatunk úgy, hogy a remény és a félelem megágyaz a szabadságnak? Mindkettő visszatérő motívum a költeményedben.*

– A remény és a félelem kezdeti stádiumban, mint erő, a mindenáron megmaradni akarást jeleníti meg, az idő folyásával azonban csökken intenzitása, mert az események sodrása, váltakozása átalakítja. A remény rétegeit a félelem rétegeivel állítottam párhuzamba. A félelem ereje is hasonló az akaratéhoz, az idő, a körülmények befolyásolják, erősítik vagy csökkentik intenzitását. A szabadság

azonban metafizikai erő a *Kényszerleszállás*ban. Segítségével le kell küzdenem a remény és a félelem rohamait. Meg kell válnom tőlük, felszabadítanom magam, ugyanakkor eltávolodnom minden zavaró ellentmondástól. Ez a metafizikai szükségállapot segít önmagam leküzdésében. Csak ekkor válok igazán szabaddá.

– *A műfaj kiválasztásában motivált-e irodalmi előkép, Térey János Paulusa, Babics Imre Gnó-zisa vagy Szálinger Balázs Zalai passiója?*

– Olvastam, és jól ismerem ezeket a műveket, de a műfaj kiválasztásában, a tematika megfogalmazásában nem befolyásoltak. A *Kényszerleszállás Shannonban* mintája Szilágyi Domokos *Öregek könyve*, igaz, annak egészen más a témája. SZISZ verseiből emeltem be néhány mondatot a sajátomba. Máskülönb Szilágyi Domokosnak 1978-ban, *Kényszerleszállás* címmel posztumusz jelentek meg az összegyűjtött versei a bukaresti Kriterion Kiadónál.

– *Tudatosan választod ki a műfajt, illetve a versformát? A költeményben hexameterbetét, rövidebb, rímes-ritmusos részek és prózaverssek váltogatják egymást, ami hangulatfokozó, feszültségnövelő szerepet tölt be.*

– Kezdetben azt gondoltam, hogy a hexameter lenne a legjobb forma ehhez a témához, végül túl nagy kihívásnak éreztem. Kevés hexametert írtam költői pályafutásom alatt, és amúgy sem szerettem volna gúzsba kötni magam egyetlen versformával, hiszen ezzel megakadályoztam volna, hogy

helyet kapjon benne a szabad áramlású költemény és a prózavers is, hiszen, ahogy te is mondd, mindennek feszültségteremtő ereje, hangulatot, érzelmeket tükröző szerepe van.

– *Fontos utalások, beemelt idézetek találhatóak a Tabula smaragdinából, Pascal Gondolatok című, halála után megjelent művéből.*

– Pascal valóban jelentős utalásrendszer, az egzisztencializmus előfutára, aki évek óta foglalkoztat. Sokat vitatkozom vele, megmozgatnak a gondolatai. A repülőn írt jegyzethalmazban csak utaltam rá: „Megkeresni Pascal idevágó feljegyzéseit!”. Danyi Zoltán barátom együtt dolgozott Dúl Antallal a Hamvas-hagyaték kiadásán, ajándékba kaptam néhányat a már megjelent kötetekből. Közük volt a *Tabula smaragdina* is, amelyet Hamvas fordított le magyar nyelvre. (Ha jól emlékszem, Weiner Sennye Tibor korábbi kollégám lepott meg vele.) Megragadt bennem Hamvas szövegmagyarázata, amelyet itt csak röviden idéznék: „Ha az ember az Egy varázslatának a műveletét végre akarja hajtani, műveletéhez az, ami lent van, és ami fent van, egymásnak megfelel. Mert, ahogy minden dolog az Egy gondolatából származik, úgy a természetben is – átvitelleg ugyan, de – minden az Egyből keletkezett.” Ontológiai és episztemológiai alaptételek. Az anyagi

és a szellemi világ összefonódása végeredményben a gnózis forrása. De meg kell említenem, hogy a *Tabula smaragdina* tizenhárom tételét – amelyet Hermész Triszmegisztosznak (Háromszor magasztos vagy Háromszor nagy Hermész) tulajdonítanak –, a kötetemben nem Hamvas fordításából másoltam be, hanem magam ültettem át a tizenhárom tételből tizenegyet az eredeti, latin nyelvű szövegből, s úgy alakítottam a textuson, hogy az az én mondanivalómmal álljon párhuzamban, azt hangsúlyozza ki. Az új költeményemben az antik szöveg és Pascal mellett Hamvas Béla *Patmoszára* is többször utalok. Hamvas filozófiája amolyan visszajáró vendég, korábbi kötetekben is megjelenik, például a *Mágikus recept* című versemben, ahol a *Scientia Sacra* és a *Karnevál* című művekre hangolom az olvasót. Egy korábbi versemben, az *És mindenütt a pénz* címűben utaltam Ady Endrére, akit a *Kényszerleszállás...-ba* is újra „behívtam”. A vers ezen része a magyarságról, a forradalmi lelkületről, a politikailag, stratégiaileg elhibázott Tanácsköztársaságról vitatkozik Adyval, hiszen ez is az ország, a Nagy-Magyarország elvesztéséhez vezetett. Vitázom a *Hadak útja* szimbolikájáról, amely nem volt más Adynál, szerintem legalábbis, mint ihletett póz, a nagy költőelőd kognitív tüzeiben hevült

lelkesedés, még akkor is, ha a társadalmi racionalitás és valóság, s az oroszországi forradalmi események talán mást sugalltak. Az Ady-oldal továbbá Lédáról, Illés szekerekéről, a párizsi őszre utaló villanásról közvetít egy monte-carlói rulett asztal mellett. Ady-értelmezésem nyilván vitatható, s lehetséges, hogy felháborodást vált ki az olvasóban, meg is jegyzem a versemben: „Erről beszélgettünk Ady Bandival a monte-carlói / rulett asztal mellett. Kérdésemre elhalványult szája széle. / Azt hittem, agyonvág, lemészárol, lelő.”

– *A Kényszerleszállás* Shanonban *filozófiai témájú verseid összefoglalója lenne? A már említett remény, félelem, szabadság mellett olyan fogalmak, motívumok, témák jelennek meg sűrítve a könyvben, mint az időtér, a haza, a szerelem, a testiség, az emlékezés összefüggéshálója. Mindez korábbi verseidre is jellemző és prózai munkáidban is fellelhető.*

– Bár valóban felfedezhető ilyen párhuzam, minden költőnek megvannak a „rögeszméi”, amelyekhez vissza-visszatér, mégsem összegzésnek szántam, hiszen kész egy újabb verskötetem, reszelgetem, csiszolgotom, bővítem újabbakkal, talán idén ősszel meg is jelenik. De hogy visszatérjek az idő kérdésére: mindig is úgy érzetem, az időtér determináltjai, foglyai vagyunk. Ebből a fal nélküli,

láthatatlan és kitapinthatatlan célból nem tudunk kilépni. Nincs is hova. Ahelyett, hogy kétségbeesnénk, játszunk, lefoglaljuk magunkat, úgy teszünk, mintha a legnagyobb rendben és szabadságban élnénk. Imádjuk Istent, megszerelmesedünk, hazát, világot, történelmet teremtünk magunknak. Nem mellékesen, költészetet.

– *Gyakran jelenik meg a költeményeidben Isten. A vers, a költészet kegyelmi ajándék, az égietől kapott képesség?*

– Naprendszerünk a Tejút, a spirálban forgó világmindenség egyik szárnya közepében található. Csillagászok kiszámították: körülbelül kétfélmillió év alatt fordul meg egyszer a tengelye körül ez a spirál. Ezt a temérdek, állandó mozgásban lévő anyagot, amely minduntalan megváltoztatja a téridőt, nehezen lehet emberi ésszel felfogni, megérteni, majd mindezt összefüggésbe hozni, netán egyeztetni a semmi fogalmával. Az egészhez pedig szorosán kapcsolódik Isten, aki ennek a temérdek anyagvilágnak a teremtője. Nos, ekkor, itt kezdődik a vers, a poézis, a literatúra. Más szóval az anyagi erő létrehozta agyszámítógép, amely működésbe lép, mintát vesz a mindenségből, adatai szerint feldolgozza azokat, és visszavetíti az anyagi világba.

Varga Melinda

Látogasson el a Magyar Napló webáruházába, ahol kedvezményes áron vásárolhatja meg kiadványainkat:

Vers • Próza • Dráma • A Magyar Irodalom Zsebkönyvtára • Nyitott Műhely albumsorozat • Mesekönyvek
Németh László irodalomtörténete • Ismeretterjesztő könyvek • Műfordítások • Művészeti albumok • Szociográfia
Irodalomtörténet, tanulmány, esszé • Antológiák

► www.magyarnaplo.hu